

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2024-02-22
Besvaras senast
2024-02-28 kl. 12.00

Till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:649 Umgänge vid risk för våld

I förra veckan fattade riksdagen efterlängtade beslut som innebar viktiga förändringar till skydd för våldsutsatta barn och föräldrar, ofta handlar det om mammor.

De lagändringar som riksdagen beslutade om förra veckan var dock begränsade till skyddade boenden. Men naturligtvis måste alla barn kunna få skydd från våld – oavsett var barnet bor. Som justitieministern känner till vill vi socialdemokrater därför se bredare möjligheter till umgängesbegränsningar för vårdnadshavare som har utövat våld.

I samband med att lagärendet debatterades förra veckan sa socialutskottets ordförande Christian Carlsson (KD), som alltså företräder regeringssidan, följande:

”Vi kristdemokrater anser att som huvudregel bör gemensam vårdnad eller umgängesrätt inte beviljas om det finns en dom om våld inom familjen. Jag vet att det pågår beredningsarbete i Regeringskansliet i frågan, precis som det gör när det gäller frågan om utvidgat kontaktförbud och andra viktiga åtgärder för att stärka skyddet för kvinnor och barn. Jag ser fram emot att regeringen och socialutskottet tillsammans kan ta fler viktiga steg framöver när det kommer till att stärka skyddet för våldsutsatta kvinnor och de utsatta barnen. Vårt arbete på det här området har bara börjat.”

Ett lagärende som bereds för närvarande i Regeringskansliet är ju *Tryggare hem för barn*, som bland annat lyfter fram frågan om barns umgänge med föräldrar, även i situationer när risk för våld föreligger.

Det är en välkommen princip från regeringssidan att det som huvudregel inte bör ges gemensam vårdnad eller umgängesrätt om det finns en dom om våld i familjen. Det skulle innebära ett utökat skydd för många barn. Vi vet att många barn i dag tvingas till umgänge, och övernattningar, hos sina förövare trots att de har utsatts för sexuella övergrepp eller annat våld. Därför skulle detta som huvudregel vara ett välkommet steg i rätt riktning.

Det är dock viktigt att texten i beredningsarbetet inte skrivs på ett sätt som innebär att det kan tolkas som att det *krävs* en dom för att umgänge inte ska utdömas när risk för våld föreligger.

Forskning visar att många våldsutsatta barn och kvinnor aldrig polisanmäler det våld de utsätts för. Det finns flera skäl till det, bland annat rädsla för förövarens reaktioner och att det ska förvärra våldet samt att omvärlden inte ska tro de våldsutsatta och/eller inte kunna skydda dem från det förvärrade våldet förövaren kommer att rikta mot dem.

Forskning visar därutöver att när polisanmälningar görs räcker ofta inte bevisningen. Ibland räcker den inte ens för åtal, och blir det åtal räcker den ofta inte för en fällande dom.

Att skriva ny lagstiftning som bidrar till att höja ribban för våldsutsatta barn och kvinnor, genom att det skulle krävas en fällande dom, skulle vara kontraproduktivt mot det som riksdag och regering har sagt sig vilja åstadkomma, det vill säga att skydda barn från att riskera att utsättas för våld vid umgänge.

Det är inte rätt väg att gå för lagstiftningen att begära att våldsutsatta barn och föräldrar, ofta mammor, som har lyckats lämna en våldsam relation inte bara ska flytta, klara ekonomin och rent allmänt hålla samman utan också genomgå en många gånger smärtsam process kring barnets vårdnad, boende och umgänge som förövaren ofta använder för att ytterligare plåga kvinnan och barnen. Därutöver måste de även, parallellt, gå igenom en brottmålsprocess som måste resultera i en fällande dom för att kunna skydda barnet från ett riskfyllt umgänge. Det är inte för barnets bästa. Det skulle sannolikt också få betydande konsekvenser för inblandade myndigheter.

Våld i nära relation förekommer i samhällets alla delar. De vanligaste våldsutsatta är kvinnor och barn. Socialstyrelsen skriver i *Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld – Ett utbildningsmaterial för dig som arbetar inom socialtjänsten* följande:

”Våld är ett mångtydigt begrepp som i både forskning och praktik kan definieras på olika sätt. Det kan handla om brottsliga gärningar som fysiskt våld och sexuella övergrepp. Våld kan också vara handlingar som enligt rådande lagstiftning inte definieras som brott, men som sammantaget kan skapa ett mönster av utsatthet: nedsättande kommentarer, ekonomiskt utnyttjande, försummelse och isolering från vänner och familj.”

Socialstyrelsen fortsätter:

”För att förebygga och upptäcka våld samt för att ge ett heltäckande stöd till våldsutsatta vuxna och barn samt barn som bevittnat våld, kan socialnämnden även ofta behöva ta hänsyn till och beakta kränkningar som inte är brott.”

Redan i dag vittnar många våldsutsatta barn och föräldrar (ofta en mamma) om svårigheterna att få samhällets stöd och hjälp, inklusive från socialtjänsten, när det handlar om våld som inte har lagförts eller om just handlingar som enligt rådande lagstiftning inte definieras som brott men som, enligt Socialstyrelsen, ändå socialnämnden behöver ta hänsyn till och beakta. Är förövaren tidigare ostraffad, vilket de flesta våldsutövare i nära relationer är, blir det ofta än svårare för våldsutsatta att få myndigheters hjälp och tilltro. Frånvaro av hjälp och tilltro från samhället försvårar för våldsutsatta och kan innebära dödsfara, vilket framgår i Socialstyrelsens dödsfallsutredningar. Att ytterligare höja ribban för när våldsutsatta kan få hjälp, genom att skriva ny lag som kan tolkas som att det krävs en fällande dom, vore mycket olyckligt.

Därutöver är det angeläget att riksdag och regering kommer ihåg en viktig skillnad mellan brottmål och mål om vårdnad, boende och umgänge. Medan brottmål är bakåtblickande – de ska avgöra om och vad som har hänt bakåt i tiden – är mål om vårdnad, boende och umgänge framåtblickande – de ska avgöra vad som är barnets bästa och vilka risker som kan föreligga. Om det finns en dom om våld i familjen påverkar det riskerna som kan föreligga framåt och vad som ska bedömas. Men frånvaron av dom innebär inte att det inte har förekommit våld. Dessutom är det i mål om vårdnad, boende och umgänge just riskerna som ska bedömas, och beviskraven är således annorlunda än i brottmål.

Det är nu ett drygt år sedan pojken Tintin mördades i Luleå av sin pappa under umgänge. Han tvingades till umgänge trots sin rädsla, trots mammans varningar och trots att flera myndigheter var medvetna om riskerna. Tintin tvingades till umgänge – och mördades under umgänge. Tintins mördare, hans pappa, var ostraffad. Det fanns ingen dom. Men flera myndigheter var medvetna om att det förekom våld och att det förelåg omfattande risker för Tintin under umgängestillfällena. Att skriva lagstiftning som kräver en dom för att kunna skydda våldsutsatta barn från umgänge där risk för våld föreligger kommer att missa väldigt många barn som utsätts för våld. Det kan också komma att innebära att ribban i praktiken höjs så pass att fler barn än i dag inte kommer att kunna skyddas från umgänge där risk för våld föreligger.

Med anledning av det ovanstående vill jag ställa följande fråga till
justitieminister Gunnar Strömmer:

Vilka åtgärder avser ministern att vidta för att kommande lagändringar inte ska
innebära att det krävs en dom för att barn ska kunna skyddas från umgänge där
risk för våld föreligger?

.....

Laila Naraghi (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Lena Lindbäck